

ใบแจ้งข่าว

ประเทศไทย: ป้องกันการผลักกลับ และให้สถานะทางกฎหมายกับผู้ลี้ภัยเมียนมา

พอร์ตีฟายไรต์พบเห็นเหตุการณ์ทหารไทยผลักกลับผู้ลี้ภัยเมียนมานับร้อยคน

(อำเภอแม่สอด, 17 พฤษภาคม 2567)— รัฐบาลไทยควรพิจารณาการให้สถานะทางกฎหมายกับผู้ลี้ภัยชาวเมียนมา และปฏิรูปกฎหมายคนเข้าเมืองอย่างเร่งด่วน พอร์ตีฟายไรต์กล่าวในวันนี้ ในวันที่ 24 เมษายน 2567 เจ้าหน้าที่ทหารไทยได้สนับสนุนปฏิบัติการผลักดันชาวเมียนมากว่า 650 คนให้ออกจากประเทศ ภายหลังจากควบคุมให้พวกเขาพักอยู่ในพื้นที่รองรับที่ขาดแคลนสิ่งอำนวยความสะดวกมาเป็นเวลาหลายวัน ช่วงสัปดาห์นี้ ผู้แทน 15 คนจากคณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐ กิจการชายแดนไทย ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ ได้ไปเยือนอำเภอแม่สอดในจังหวัดตาก ซึ่งเป็นพรมแดนของประเทศไทย เพื่อประเมินสภาพการดำรงอยู่ของผู้ลี้ภัยชาวเมียนมา โดยพอร์ตีฟายไรต์ได้ตั้งเป็นที่ปรึกษาให้กับคณะกรรมการชุดนี้ และมีผู้แทนจากองค์กรเราเดินทางพร้อมกับตัวแทนไปยังอำเภอแม่สอด

“การพิจารณาให้สถานะด้านกฎหมายกับผู้ลี้ภัย ไม่เพียงจะทำให้ประเทศไทยสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีตามกฎหมายระหว่างประเทศได้ หากยังเป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งด้านนิติธรรมและความมั่นคงของประเทศอีกด้วย” เอมี สมิธ (Amy Smith) ผู้อำนวยการบริหารพอร์ตีฟายไรต์กล่าว “ตราบไคที่รัฐบาลทหารเมียนมายังคงโจมตีพลเรือนของตนเอง ประเทศไทยก็จะเป็นที่รองรับผู้ลี้ภัยที่หลังไหลข้ามพรมแดนเข้ามา เพื่อแสวงหาความปลอดภัยและความคุ้มครอง”

ในช่วงเช้าของวันที่ 24 เมษายน 2567 พอร์ตีฟายไรต์ได้พบเห็นเจ้าหน้าที่ทหารไทยกำลังบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยหลายร้อยคนไปยังเมียนมา ณ เวลาประมาณ 11.15 น. เจ้าหน้าที่ทหารไทยลำเลียงผู้ลี้ภัยประมาณ 200 คนขึ้นรถบรรทุกหลายคัน เพื่อไปพายังพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็น “พื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว (TSA)” ซึ่งจัดทำขึ้นชั่วคราวภายใต้การควบคุมของกองทัพไทย เพื่อรองรับผู้ลี้ภัยที่หลังไหลมาจากเมียนมา พื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวแห่งนี้ หรือที่รู้จักกันในนาม “คอกวัวหนองบัวแดง” เป็นหนึ่งในพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวสองแห่ง ซึ่งพอร์ตีฟายไรต์ได้ไปเยือนเมื่อเดือนเมษายน 2567 ที่ผ่านมา และตั้งอยู่ห่างจากสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมา แห่งที่ 2 ประมาณ 5 กม. ตามริมฝั่งแม่น้ำเมย โดยอยู่ติดกับพรมแดนไทย-เมียนมา หลังจากผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาเดินทางมาถึงพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว เจ้าหน้าที่ทหารไทย 4-5 นายจะพาพวกเขาเดินเป็นกลุ่ม ๆ ไปยังจุดที่ระดับน้ำในแม่น้ำเมยสูงประมาณช่วงเอว และผลักดันผู้ลี้ภัยให้เดินเท้ากลับไปรัฐกะเหรี่ยงในเมียนมา ซึ่งยังเป็นพื้นที่ที่ยังคงมีการสู้รบอย่างต่อเนื่อง กลุ่มผู้ลี้ภัยประกอบด้วยผู้หญิง เด็ก และผู้สูงอายุ ซึ่งหน่วยงานกึ่งกาชาดไทยได้รออยู่ในพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว เพื่อแจกจ่ายเสบียงอาหารจำนวนหนึ่งให้กับผู้ลี้ภัย ระหว่างเตรียมตัวเดินทางกลับไปเมียนมา

ก่อนจะข้ามแม่น้ำไป พอร์ตีฟายไรต์ได้ยินเสียงระเบิดดังสองครั้ง ซึ่งเชื่อกันว่าดังมาจากฝั่งเมียนมา การระเบิดสองครั้งเกิดขึ้นไม่นานหลังจากพอร์ตีฟายไรต์เดินทางไปพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว เจ้าหน้าที่ทหารไทย นายหนึ่งในพื้นที่บอกกับพอร์ตีฟายไรต์ว่า กองทัพบกจะปฏิบัติตามขั้นตอนปฏิบัติในการส่งตัวผู้ลี้ภัยกลับไปยังเมียนมา แม้จะมีข้อกังวลเกี่ยวกับการสู้รบที่ยังเกิดขึ้นในพรมแดนฝั่งเมียนมาก็ตาม

พอร์ตีฟายไรต์ได้รับสำเนาบันทึกฉบับย่อของสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติของไทย โดยจั่วหัวกระดาษว่า “ลับ” และมีเนื้อหาพูดถึงแนวทาง “บริหารจัดการผู้หนีความไม่สงบชาวเมียนมา” ประเด็นแรกในเอกสารระบุเกี่ยวกับการ “เพิ่มความเข้มงวดในการเฝ้าระวังและป้องกันการลักลอบเข้าเมือง” แม้บันทึกฉบับนี้จะมีกำหนดแนวทางการนำ “ผู้หนีความไม่สงบชาวเมียนมาเข้าพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว” และการจัดให้มี “สิ่งของปัจจัยในการดำรงชีพ” แต่ไม่ได้กล่าวถึงการประสานงานกับสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ หรือหน่วยงานด้านมนุษยธรรม หรือการคุ้มครองสิทธิของผู้ลี้ภัยแต่อย่างใด

ในวันที่ 24 เมษายน 2567 วันเดียวกันนี้ พอร์ตีฟายไรต์ยังได้ไปเยือนพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวอีกแห่งหนึ่งที่รู้จักกันในชื่อ “ท่าทรายรุจिरา” ซึ่งตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเมยเช่นกัน โดยอยู่ห่างจากสะพานมิตรภาพไทย-เมียนมาแห่งที่ 2 ประมาณ 6 กม. พื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวทั้งสองแห่งตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่ที่ไม่มีรั้วรอบขอบชิด มีเจ้าหน้าที่ทหารไทยรักษาการอยู่ และเป็นอาคารแบบเปิดโล่งหลังคาสังกะสีขนาดใหญ่ ก่อนหน้านี้ บริเวณดังกล่าวเคยถูกใช้เป็นคอกเลี้ยงสัตว์ โดยในพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวท่าทรายรุจिरาอาคารแบบเปิดโล่งเคยใช้เป็นที่เลี้ยงแพะ มีการใช้ผ้าใบและเสื่อปูบนพื้นดิน ในช่วงที่พอร์ตีฟายไรต์ได้ไปเยือนพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวท่าทรายรุจिरา บนกระดานข้อมูลที่ตั้งไว้ในสถานที่ดังกล่าวระบุว่า มีจำนวนผู้ลี้ภัยในพื้นที่นี้รวมกัน 658 คน ในจำนวนนี้มีผู้หญิง 247 คน และเด็ก 215 คน โดยในพื้นที่มีสุขาแบบเคลื่อนที่ 10 หลัง ตั้งอยู่ใกล้กับคอกแพะ สำหรับรองรับผู้ลี้ภัยกว่า 650 คน เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์จากโรงพยาบาลแม่สอด-ราม ได้ตั้งโต๊ะในพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว เพื่อแจกจ่ายเวชภัณฑ์พื้นฐานให้กับผู้ลี้ภัย จากการสังเกต พบว่าผู้ลี้ภัยไม่สามารถเข้าถึงเตียง อุปกรณ์ทำกับข้าว หรือสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่ออนามัยขั้นพื้นฐานใด ๆ มีการส่งเจ้าหน้าที่ทหารไทยประมาณ 5-7 นายไปรักษาการในอาคารซึ่งตั้งอยู่ติดกับคอกแพะ และมีทหารอีกกว่า 10 นายคอยเฝ้าสังเกตการณ์กลุ่มผู้ลี้ภัยอยู่

“มันไม่ใช่สถานที่ที่นำมองผู้ลี้ภัยเขากินอยู่เท่าไรหรอก” เจ้าหน้าที่ทหารไทยซึ่งประจำอยู่ที่พื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวท่าทรายรุจिरาบอกกับพอร์ตีฟายไรต์ “แต่เราก็ทำดีที่สุดแล้ว”

เจ้าหน้าที่ทหารไทยอีกนายหนึ่งบอกพอร์ตีฟายไรต์ว่า ผู้ลี้ภัยทุกคนที่ท่าทรายรุจिरาจะถูกส่งตัวกลับไปเมียนมาในวันนั้น พอร์ตีฟายไรต์ได้เห็นรถบรรทุกเจ็ดคันมาจอดที่พื้นที่ปลอดภัยชั่วคราว เพื่อเคลื่อนย้ายผู้ลี้ภัยไปยังพื้นที่ชายแดน เพื่อส่งตัวกลับไปยังเมียนมา โดยเจ้าหน้าที่ทหารไทยเป็นผู้ช่วยเหลือผู้ลี้ภัยให้ขึ้นไปยังรถบรรทุก

ตามข้อมูลของศูนย์สังเคราะห์ชายแดนไทย-เมียนมา จังหวัดตาก ในช่วงที่เขียนใบแถลงข่าวนี้ มีการใช้งานพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวเพียงแห่งเดียวในอำเภออุ้มผาง เพื่อรองรับผู้ลี้ภัย 77 คน ซึ่งอยู่ที่นั่นมาแล้วอย่างน้อยหนึ่งเดือน

“การกักตัวผู้ลี้ภัยให้อยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะสมต่อการดำรงชีวิต ทั้งยังพรากเสรีภาพขั้นพื้นฐานและสิ่งของที่จำเป็นขั้นพื้นฐานไปจากพวกเขา ไม่ถือเป็นการดำเนินการเพื่อคุ้มครอง แต่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชน” เอมี สมิธกล่าว “ทางการไทยควรให้ผู้ลี้ภัยในประเทศไทยมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการเดินทาง และยุติแนวทางการบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยไปเมียนมา”

ผู้แทนจากคณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐ กิจการชายแดนไทย ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปประเทศ รวมถึงพอร์ตีฟายไรต์ เพิ่งได้ไปเยือนอำเภอแม่สอดมาเป็นเวลาสามวัน เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ของผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาของหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงเจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทยและแกนนำผู้ลี้ภัย โดยระหว่างวันที่ 12-14 พฤษภาคม ผู้แทนคณะได้ประชุมกับนายอำเภอแม่สอด ผู้กำกับการตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดตาก ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดตาก รองผู้บัญชาการกองกำลังนเรศวร ซึ่งเป็นหน่วยทหารพิเศษของกองทัพบกและมีหน้าที่คุ้มครองแนวพรมแดน รวมถึงเจ้าหน้าที่ระดับสูงอื่น ๆ คณะผู้แทนยังได้ประชุมกับหน่วยงานด้านผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ แกนนำชุมชนผู้ลี้ภัยชาวเมียนมา และหน่วยงานด้านมนุษยธรรมที่สนับสนุนช่วยเหลือผู้ลี้ภัยอีกด้วย

ก่อนการไปเยือนของคณะกรรมการ ในวันที่ 25 เมษายน 2567 นายรังสิมันต์ โรม ประธานคณะกรรมการ และการสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้เสนอกระทู้ต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาให้สถานะคุ้มครองชั่วคราวกับผู้ลี้ภัยชาวเมียนมา โดยระบุว่า

ใบแจ้งข่าว

คณะอนุกรรมการของเรายังเสนอให้ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 เพื่ออนุญาตให้ผู้ลี้ภัย [ชาวเมียนมา] สามารถเดินทางเข้าประเทศได้โดยไม่ต้องขออนุญาต เรายังสามารถให้สิทธิการพำนักอาศัยชั่วคราว และสิทธิในการทำงาน ระหว่างรอการปฏิบัติตามขั้นตอนของกฎหมายในอนาคต ซึ่งแนวทางนี้จะช่วยตอบสนองต่อความต้องการในตลาดแรงงาน [ของประเทศไทย]

นอกจากนี้ คณะกรรมการอีกชุดหนึ่ง คือ คณะกรรมการการกฎหมาย การยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สภาผู้แทนราษฎร และเครือข่ายปฏิรูปการโยกย้ายถิ่นฐาน กำลังจะเจ้าภาพจัดโครงการประชุมสัมมนาที่รัฐสภาในวันที่ 20 พฤษภาคม 2567 เกี่ยวกับการปฏิรูปพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 โดยมีวาระสัมมนาเกี่ยวกับการปฏิรูปกฎหมายคนเข้าเมืองเพื่อให้สามารถจัดการกับการเข้าเมือง “อย่างไม่ปกติ” รวมถึงการพิจารณาถึงความต้องการของประเทศไทยในสังคมผู้สูงอายุ

แม้ว่าทางการไทยจะริเริ่มให้มีการดำเนินงานตาม **กลไกคัดกรองระดับชาติ** ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีเป้าหมายเพื่อจำแนกและคุ้มครองผู้ลี้ภัย แต่ก็ยังไม่มีมีการดำเนินงานตามกระบวนการนี้ในวงกว้าง และอาจมีการกีดกันผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาไม่ให้ได้รับความคุ้มครอง

पोर्टีฟายไรต์ได้เคยเก็บข้อมูลกรณีที่ทางการไทย มีส่วนรับผิดชอบต่อการจับกุมและควบคุมตัวโดยพลการ การรีดไถ และการบังคับส่งกลับผู้ลี้ภัยชาวเมียนมา ยกตัวอย่างเช่น ในเดือนตุลาคม 2566 พอร์ตีฟายไรต์ได้บันทึกข้อมูลผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาที่ไปพบแพทย์ที่อำเภอแม่สอด แต่ถูกจับและถูกรีดไถโดยทางการไทย ก่อนหน้านั้นในเดือนเมษายน 2566 พอร์ตีฟายไรต์ยังมีข้อมูลที่รายงานว่า ทางการไทยบังคับชายสามคนให้เดินทางกลับไปเมียนมา ซึ่งอาจเป็นเหตุให้พวกเขาต้องถูกควบคุมตัวโดยกองกำลังพิทักษ์ชายแดน (BGF) ที่เป็นส่วนหนึ่งของกองทัพเมียนมา ทำให้พวกเขาตกอยู่ในสถานการณ์ที่เสี่ยงภัยอย่างมาก แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ได้เป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาของสหประชาชาติว่าด้วยสถานะผู้ลี้ภัย พ.ศ. 2494 (อนุสัญญาผู้ลี้ภัย) หรือพิธีสารเลือกรับ พ.ศ. 2510 แต่อนุสัญญานี้กำหนดแนวทางรอบด้านเพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัยตามกฎหมายระหว่างประเทศ ตามอนุสัญญานี้ มีการจำแนกว่าผู้ลี้ภัยหมายถึงบุคคลใด ๆ ที่ไม่สามารถหรือไม่สมัครใจที่จะเดินทางกลับไปประเทศอันเป็นภูมิลำเนา เนื่องจากความกลัวอย่างชอบด้วยเหตุผลต่อการประหัตประหาร

การที่ประเทศไทยยังไม่ได้ให้สัตยาบันรับรองอนุสัญญาผู้ลี้ภัยหรือพิธีสารเลือกรับ ไม่ใช่ข้อแก้ตัวที่ชอบธรรมต่อการละเมิดสิทธิของผู้ลี้ภัย พอร์ตีฟายไรต์กล่าว

หากไม่มีกรอบกฎหมายที่เป็นผลเพื่อรับรองและคุ้มครองผู้ลี้ภัยในประเทศไทย ผู้ลี้ภัยเสี่ยงจะได้รับโทษทางอาญาตามพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 ซึ่งห้ามการเดินทางเข้ามา หรือการพำนักอาศัยในประเทศไทยโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่งผลให้พวกเขาอาจถูกจับกุมและควบคุมตัวโดยพลการ

เอกสาร The Sphere Handbook ได้กำหนดแนวทางรอบด้านเกี่ยวกับมาตรฐานขั้นพื้นฐานที่สุดสำหรับการดำเนินงานด้านมนุษยธรรม ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้พลัดถิ่น ซึ่งตามมาตรฐานพื้นที่รองรับและพื้นที่พักอาศัยนั้น กำหนดให้ “พื้นที่รองรับต้องมีความปลอดภัยและมีความเหมาะสม ช่วยให้สามารถทำกิจกรรมในครัวเรือนและการประกอบอาชีพได้อย่างมีศักดิ์ศรี” คู่มือดังกล่าวยังได้กำหนดมาตรฐานที่รวมถึงการเข้าถึงบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็น ซึ่งหมายถึงรวมถึง น้ำ (water), สุขอนามัย (sanitation) และความสะอาด (hygiene) หรือ WASH สิ่งอำนวยความสะดวก ที่จัดเก็บและแปรรูปอาหาร น้ำที่เพียงพอต่อการดื่ม การทำกับข้าว น้ำเพื่อความสะอาดส่วนบุคคลและเพื่อใช้ในครัวเรือน ยิ่งไปกว่านั้น สัดส่วนขั้นต่ำของห้องสุขาที่ใช้ร่วมกันตามมาตรฐานของ The Sphere Handbook คือการจัดให้มีห้องสุขาหนึ่งหลังต่อประชากร 20 คน ซึ่งพื้นที่ปลอดภัยชั่วคราวที่ทำทรายรุจามีห้องสุขาแบบเคลื่อนที่เพียงหนึ่งหลังต่อประชากร 65 คน

ใบแจ้งข่าว

นับแต่การกำรรัฐประหารของกองทัพเมียนมาเมื่อวันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2564 พอร์ตีฟายไรต์ยังคงเก็บข้อมูลเหตุการณ์การชุมนุมที่เกิดจากกองทัพเมียนมาอย่างต่อเนื่อง อาชญากรรมเหล่านี้ส่งผลให้พลเรือนกว่าสามล้านคนต้องพลัดถิ่นฐาน และบีบบังคับให้ผู้ลี้ภัยหลายหมื่นคนต้องหลบหนีจากเมียนมา โดยหลายคนเลือกที่จะมาแสวงหาความคุ้มครองในประเทศไทย

ในเดือนเมษายน 2567 ตามข้อมูลของศูนย์สังการชายแดนไทย-เมียนมา จ.ตาก ผู้ลี้ภัยชาวเมียนมาหลายหมื่นคนหลบหนีเข้าสู่ประเทศไทย เพื่อหลบหนีจากการสู้รบระหว่างกองทัพเมียนมากับกองกำลังฝ่ายต่อต้านที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ บริเวณใกล้กับพรมแดนไทย-เมียนมา

“กฎหมายคนเข้าเมืองของประเทศไทยจำเป็นและควรได้รับการปฏิรูป” เอมี สมิธกล่าว “ประเทศไทยควรกำหนดให้เนื้อหาของกฎหมายสอดคล้องตามมาตรฐานระหว่างประเทศ และดำเนินงานตามยุทธศาสตร์เพื่อคุ้มครองผู้ลี้ภัย”

สำหรับข้อมูลเพิ่มเติม โปรดติดต่อ:

เอมี สมิธ ผู้อำนวยการบริหาร พอร์ตีฟายไรต์

โทรศัพท์: +66 87 795 5454

อีเมล: amy.smith@fortifyrights.org

ทวิตเตอร์: @AmyAlexSmith, @FortifyRights

ฐานิดา ปิยโชติ เจ้าหน้าที่สิทธิมนุษยชน พอร์ตีฟายไรต์

โทรศัพท์: +66 95 916 3956

อีเมล: thanida.piyachot@fortifyrights.org

ทวิตเตอร์: @FortifyRights